

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ ВИМІР РОЛІ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

КРУПНОВА Любов Василівна - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального права і правосуддя, Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1789-0647>

КРУПНОВА Анастасія Олександрівна - адвокат Адвокатського об'єднання «Крупнова і партнери»

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-7819-9813>

DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2026.1.7>

У статті обґрунтовано, що інформаційна безпека держави в сучасних умовах становить складний багатовимірний об'єкт публічного адміністрування, у межах якого засоби масової інформації виконують системоутворюючу функцію, безпосередньо впливаючи на формування інформаційного простору, суспільної свідомості, рівень довіри до органів державної влади та стійкість демократичних інститутів в умовах збройної агресії та гібридних інформаційних загроз.

Вказується на те, що адміністративно-правове регулювання діяльності засобів масової інформації у сфері забезпечення інформаційної безпеки не може мати виключно обмежувального або репресивного характеру. Його ефективність визначається здатністю поєднати охоронну функцію держави щодо захисту національних інтересів з гарантійною функцією забезпечення конституційних прав і свобод людини, насамперед свободи слова та права на інформацію. Ключовими методологічними орієнтирами такої моделі мають виступати принципи верховенства права, пропорційності, правової визначеності та недопущення цензури.

Встановлено, що чинні адміністративно-правові механізми регулювання діяльності ЗМІ характеризуються нормативною фрагментарністю та обмеженою адаптованістю до умов цифрової трансформації інформаційного простору. Конвергенція традиційних медіа і цифрових платформ, алгоритмічне поши-

рення контенту та транскордонний характер інформаційних впливів зумовлюють необхідність переосмислення підходів до публічного адміністрування інформаційної сфери.

У зв'язку з цим обґрунтовано доцільність переходу до ризик-орієнтованої, процедурно зваженої та технологічно нейтральної моделі адміністративно-правового регулювання, яка передбачає поєднання державного регулювання з механізмами корегуляції та саморегуляції, посилення процедурних гарантій, а також забезпечення прозорості й підзвітності рішень суб'єктів публічної адміністрації в медійній сфері.

Зроблено висновок, що подальший розвиток адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки держави має ґрунтуватися на систематизації правових інструментів, удосконаленні міжвідомчої координації та гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами, що дозволить ефективно протидіяти сучасним інформаційним загрозам, зберігаючи при цьому демократичний характер публічного управління та належний рівень захисту прав людини.

Ключові слова: інформаційна безпека держави, засоби масової інформації, національна безпека, адміністративно-правове регулювання, публічне адміністрування, свобода слова, дезінформація, медійна безпека, цифрові медіа, пропорційність адміністративного втручання.

Постановка проблеми

В умовах повномасштабної збройної агресії проти України, активного застосування гібридних методів впливу та системних інформаційно-психологічних операцій інформаційна безпека держави набуває визначального значення як складова національної безпеки та один із ключових об'єктів публічного адміністрування. У цьому контексті засоби масової інформації (далі – ЗМІ) набувають стратегічного значення для забезпечення національної безпеки, оскільки саме через них формується суспільне сприйняття подій, оцінка ризиків та рівень довіри до державних інституцій.

Інформаційний простір дедалі більше перетворюється на арену цілеспрямованих маніпуляцій, дезінформаційних кампаній та інформаційних впливів, що супроводжують збройне протистояння. Війна не лише випробовує стійкість системи національної безпеки, але й актуалізує проблему забезпечення свободи слова та доступу до об'єктивної, достовірної інформації в умовах підвищених безпекових загроз [1, с. 312]. Відповідно, інформаційний простір перетворився на самостійний «театр» протистояння, у межах якого ЗМІ одночасно виступають як каналами інформування суспільства, так і потенційними векторами поширення дезінформації, маніпулятивних наративів та ворожої пропаганди, що зумовлює необхідність належного адміністративно-правового реагування з боку держави.

Особливості функціонування ЗМІ в умовах сучасних безпекових викликів зумовлюють їхній подвійний функціональний статус: з одного боку, вони є носіями та реалізаторами конституційної свободи слова, права на інформацію та плюралізму думок, а з іншого – об'єктами та суб'єктами адміністративно-правового впливу з боку держави в інтересах забезпечення інформаційної та національної безпеки. Саме ця дуалістичність зумовлює підвищену складність правового регулювання діяльності ЗМІ, яке має поєднувати ефективність безпекових механізмів із дотриманням принципів верховенства права, пропорційності та недопущення цензури.

Незважаючи на наявність в Україні розгалуженої нормативно-правової бази у сфері національної та інформаційної безпеки, а

також медійного законодавства, адміністративно-правовий вимір ролі ЗМІ в системі забезпечення інформаційної безпеки залишається фрагментарно дослідженим. Чинні адміністративно-правові механізми часто характеризуються нормативною невизначеністю, розпорошеністю повноважень між суб'єктами публічної адміністрації, а також відсутністю чітких критеріїв допустимого втручання держави в діяльність медіа в умовах безпекових загроз.

Особливої гостроти проблема набуває в контексті запровадження спеціальних правових режимів, розвитку цифрових і онлайн-медіа, трансформації класичних ЗМІ та зростання ролі соціальних платформ, які фактично виконують функції масового інформування, але не завжди охоплюються традиційними адміністративно-правовими інструментами регулювання. Це породжує ризики як для ефективного захисту інформаційного суверенітету держави, так і для належного забезпечення прав і свобод людини.

У зв'язку з цим виникає об'єктивна наукова та практична потреба в комплексному адміністративно-правовому осмисленні ролі ЗМІ в системі забезпечення інформаційної безпеки держави, з метою формування збалансованої моделі публічного адміністрування, здатної адекватно реагувати на сучасні інформаційні загрози, не порушуючи при цьому фундаментальних демократичних стандартів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблематика інформаційної безпеки держави та ролі ЗМІ останніми роками набула статусу одного з найбільш динамічних напрямів міждисциплінарних наукових досліджень на перетині адміністративного, інформаційного та безпекового права. У сучасних наукових працях [2; 3; 4; 5; 6; 7] акцентується увага на еволюції національного інформаційного та медійного законодавства, а також на формуванні правових механізмів реагування держави на гібридні загрози, дезінформаційні кампанії та інформаційно-психологічні операції

Водночас, попри наявність значної кількості наукових публікацій, адміністративно-

правовий вимір ролі ЗМІ в системі забезпечення інформаційної безпеки держави й надалі висвітлюється фрагментарно: або з переважанням інформаційно-правових підходів, або у формі загальнобезпечових узагальнень без належної конкретизації інструментарію публічного адміністрування, процедурних гарантій та меж допустимого адміністративного втручання.

Метою статті є аналіз адміністративно-правового виміру ролі засобів масової інформації в системі забезпечення інформаційної безпеки держави, а також визначення особливостей і меж публічно-правового впливу на діяльність ЗМІ в умовах сучасних безпечових викликів.

Виклад основного матеріалу

Інформаційна безпека держави в сучасних умовах відповідно до Конституції України [8], а також Закону України «Про національну безпеку України» [9] розглядається не лише як складова національної безпеки, а і як самостійний об'єкт публічного адміністрування, що потребує комплексного адміністративно-правового забезпечення. Закон України «Про національну безпеку України» відносить інформаційну безпеку до фундаментальних національних інтересів і передбачає обов'язок держави забезпечувати захист інформаційного суверенітету та стійкість інформаційного простору. У цьому контексті засоби масової інформації посідають особливе місце в системі публічного управління інформаційною сферою, оскільки відповідно до Закону України «Про медіа» [10] саме вони здійснюють професійну діяльність зі створення, відбору, поширення та доведення до невизначеного кола осіб інформаційного контенту. Формуючи порядок денний публічної комунікації, медіа визначають пріоритетність окремих подій і явищ, задають рамки їх суспільного сприйняття та формують домінуючі інформаційні наративи, які безпосередньо впливають на поведінкові установки та громадську думку. В умовах безпечових загроз така функція набуває особливого значення, оскільки інформаційний простір стає вразливим до зовнішніх інформаційних впливів, маніпуляцій і нав'язування деструктивних

смислів, що може створювати загрози національній безпеці.

Через систематичне інформування громадськості засоби масової інформації реалізують закріплене в статті 34 Конституції України право кожного на свободу думки і слова та на вільне отримання і поширення інформації [8], водночас здійснюючи суттєвий вплив на формування суспільної свідомості, колективних уявлень про природу безпечових загроз і роль держави в їх нейтралізації. Стаття 4 Закону України «Про медіа» прямо визначає соціальну значущість медійної діяльності та її вплив на формування демократичних процесів, що зумовлює підвищену відповідальність медіа в умовах кризових і воєнних ситуацій [10]. Саме медійне висвітлення діяльності органів публічної влади у сфері національної та інформаційної безпеки значною мірою визначає рівень довіри до них і сприйняття легітимності прийнятих управлінських рішень. У період збройного протистояння та гібридної війни засоби масової інформації можуть виконувати як стабілізуючу функцію, сприяючи консолідації суспільства та формуванню стійкості до інформаційно-психологічних операцій, так і, за відсутності належного правового та професійного регулювання, виступати каналами поширення дезінформації, панічних настроїв і соціальної дестабілізації.

Важливим аспектом є також вплив діяльності ЗМІ на рівень довіри до органів державної влади та публічних інституцій. Характер, повнота і тональність медійного висвітлення рішень суб'єктів публічної адміністрації у сфері безпеки безпосередньо визначають сприйняття їх легітимності та обґрунтованості з боку суспільства. У цьому сенсі засоби масової інформації виступають своєрідним посередником між державою і громадянами, забезпечуючи публічну комунікацію, підзвітність та прозорість управлінських рішень. Водночас спотворене або тенденційне подання інформації може призводити до делегітимації органів влади, підриву авторитету держави та зниження рівня громадської підтримки безпечових заходів.

Крім того, діяльність ЗМІ має істотний вплив на стійкість демократичних інститутів у період безпечових загроз. Забезпечуючи реалізацію свободи слова, плюралізму ду-

мок і права на інформацію, медіа виконують фундаментальну функцію демократичного контролю за діяльністю влади навіть в умовах надзвичайних правових режимів. Водночас надмірне адміністративне втручання в діяльність ЗМІ або необґрунтоване обмеження їх функціонування під приводом забезпечення безпеки створює ризики ерозії демократичних стандартів і підміни правових механізмів управління адміністративною доцільністю.

Таким чином, засоби масової інформації у сфері забезпечення інформаційної безпеки виступають одночасно фактором стабільності та потенційним джерелом уразливості, що зумовлює необхідність особливо виваженого, нормативно визначеного та пропорційного адміністративно-правового регулювання їх діяльності з боку держави.

Що стосується адміністративно-правового виміру ролі ЗМІ у сфері інформаційної безпеки, то він проявляється, передусім, через систему регуляторних, контрольних і координаційних механізмів, що застосовуються суб'єктами публічної адміністрації. Держава, реалізуючи свої безпекові функції, здійснює нормативне регулювання діяльності медіа, визначає вимоги до поширення інформації, встановлює спеціальні правила функціонування ЗМІ в умовах воєнного стану, а також застосовує заходи адміністративного впливу в разі порушення законодавства у сфері інформаційної безпеки.

Разом з тим, адміністративно-правове регулювання діяльності ЗМІ не може зводитися виключно до застосування обмежувальних або репресивних інструментів державного впливу, оскільки такий підхід суперечив би самій природі демократичної правової держави та призначенню медіа як інституту громадянського суспільства. Зміст адміністративно-правового впливу в медійній сфері має ґрунтуватися на поєднанні охоронної та гарантійної функцій, де перша спрямована на захист національних інтересів, інформаційного суверенітету та безпекових цінностей держави, а друга – на забезпечення реальної та ефективної реалізації конституційних прав і свобод людини, насамперед свободи слова, свободи вираження поглядів і права на доступ до інформації.

Такий функціональний дуалізм зумовлює необхідність формування збалансованої мо-

делі адміністративно-правового регулювання, у межах якої заходи державного втручання в діяльність ЗМІ повинні бути не лише легітимними за метою, а й обґрунтованими за змістом, необхідними в демократичному суспільстві та співмірними із загрозами, на нейтралізацію яких вони спрямовані. Саме в цьому контексті принцип пропорційності набуває системоутворюючого значення, виступаючи критерієм оцінки допустимості адміністративно-правових обмежень у сфері поширення інформації.

Визначальну роль у забезпеченні належного балансу між публічними та приватними інтересами відіграє також принцип верховенства права, який вимагає чіткості, передбачуваності та нормативної визначеності адміністративних рішень у сфері регулювання діяльності ЗМІ, а також наявності ефективних процедурних гарантій їх оскарження. Недопущення цензури – як конституційно закріплена вимога – обмежує дискрецію суб'єктів публічної адміністрації та унеможливує використання безпекової риторики як формального виправдання для довільного втручання в зміст медійного контенту.

Отже, адміністративно-правове регулювання діяльності засобів масової інформації у сфері забезпечення інформаційної безпеки має будуватися на засадах правової збалансованості, процедурної справедливості та мінімізації втручання, що дозволяє одночасно гарантувати захист національної безпеки та зберегти стійкість демократичних стандартів у публічному інформаційному просторі.

Особливої уваги потребує питання меж допустимого адміністративного втручання в діяльність засобів масової інформації. Умови збройної агресії та інформаційної війни об'єктивно зумовлюють необхідність запровадження спеціальних правових режимів і тимчасових обмежень у сфері поширення інформації. Однак відсутність чітких нормативних критеріїв, прозорих процедур ухвалення управлінських рішень і ефективних механізмів судового контролю створює ризики надмірного втручання держави в діяльність ЗМІ, що може призводити до звуження змісту і обсягу свободи слова.

У цьому зв'язку важливим елементом адміністративно-правового забезпечення ін-

формаційної безпеки є процедурні гарантії в діяльності суб'єктів публічної адміністрації, наділених повноваженнями у сфері регулювання медіа. Йдеться про обов'язковість належного мотивування рішень, дотримання принципу змагальності, забезпечення права на оскарження адміністративних актів, а також реальний судовий контроль за їх законністю та пропорційністю.

Додатковим викликом для адміністративного права є трансформація класичних засобів масової інформації та процеси конвергенції медіа і цифрових платформ, унаслідок яких змінюється сама архітектура інформаційного простору. Онлайн-медіа, соціальні мережі та платформи спільного доступу до контенту фактично виконують функції масового інформування, формування суспільної думки та поширення публічно значущих наративів, однак не завжди повною мірою охоплюються традиційними адміністративно-правовими механізмами регулювання, що були сформовані для лінійної моделі поширення інформації.

У таких умовах актуалізується потреба в перегляді підходів до публічного адміністрування інформаційної сфери, який має ґрунтуватися на поєднанні класичних адміністративно-правових інструментів із новими регуляторними моделями, зорієнтованими на цифрове середовище. Йдеться, зокрема, про перехід від виключно контент-орієнтованого регулювання до ризик-орієнтованого та процедурного підходу, за якого основна увага приділяється не стільки оцінці окремих інформаційних матеріалів, скільки прозорості алгоритмів поширення контенту, механізмів модерації, процедур реагування на дезінформацію та забезпеченню підзвітності суб'єктів цифрового медіапростору.

Перспективним напрямом удосконалення адміністративно-правового регулювання є також розширення інструментів корегуляції та саморегуляції, що передбачають участь медіаспільноти, цифрових платформ і громадянського суспільства у виробленні стандартів поширення інформації в умовах безпекових загроз. Такий підхід дозволяє зменшити ризики надмірного державного втручання, водночас підвищуючи ефективність протидії дезінформаційним кампаніям і маніпулятивним інформаційним впливам.

Крім того, з огляду на транскордонний характер інформаційних впливів, адміністративно-правове забезпечення інформаційної безпеки потребує посилення міжнародної та міждержавної координації, гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами, а також урахування практики наднаціональних регуляторних моделей. У цьому контексті публічне адміністрування в медійній сфері має орієнтуватися на превентивність, адаптивність і технологічну нейтральність правового регулювання.

Отже, трансформація медіаландшафту зумовлює необхідність формування нової парадигми адміністративно-правового регулювання діяльності засобів масової інформації, здатної забезпечити ефективний захист інформаційної безпеки держави в цифровому середовищі без підриву демократичних стандартів і фундаментальних прав людини.

Висновок

На підставі вказаного вище аналізу можна зробити висновок, що подальший розвиток адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки держави має ґрунтуватися на систематизації правових інструментів, удосконаленні міжвідомчої координації та гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами, що дозволить ефективно протидіяти сучасним інформаційним загрозам, зберігаючи при цьому демократичний характер публічного управління та належний рівень захисту прав людини.

Література

1. Литвин Н.А., Кузава В. Державний контроль за діяльністю медіа під час воєнного стану: проблеми та перспективи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 5. С. 312-314. URL: http://lsecj.org.ua/5_2024/78.pdf (дата звернення: 07.01.2026)
2. Горун О.Ю. Протидія ворожій медіапропаганді в умовах правового режиму воєнного стану в Україні. *Інформація і право*. 2023, № 1(44). С.116-128. URL: <http://il.ippi.org.ua/article/view/287772> (дата звернення: 07.01.2026)
3. Литвин Н.А., Ярош А.О. Вплив дезінформації на національну безпеку України в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий*

SUMMARY

The article substantiates that the information security of the state in modern conditions is a complex multidimensional object of public administration, within which the mass media perform a system-forming function, directly influencing the formation of the information space, public consciousness, the level of trust in state authorities and the stability of democratic institutions in conditions of armed aggression and hybrid information threats.

It is indicated that the administrative and legal regulation of the activities of the mass media in the field of ensuring information security cannot be exclusively restrictive or repressive in nature. Its effectiveness is determined by the ability to combine the protective function of the state in protecting national interests with the guarantee function of ensuring constitutional human rights and freedoms, primarily freedom of speech and the right to information. The key methodological guidelines of such a model should be the principles of the rule of law, proportionality, legal certainty and the prevention of censorship.

It has been established that the current administrative and legal mechanisms for regulating the activities of the media are characterized by regulatory fragmentation and limited adaptability to the conditions of the digital transformation of the information space. The convergence of traditional media and digital

platforms, the algorithmic distribution of content and the cross-border nature of information influences necessitate a rethinking of approaches to public administration of the information sphere.

In this regard, the feasibility of transitioning to a risk-oriented, procedurally weighted and technologically neutral model of administrative and legal regulation is substantiated, which involves combining state regulation with mechanisms of co-regulation and self-regulation, strengthening procedural guarantees, as well as ensuring transparency and accountability of decisions of public administration entities in the media sphere.

It is concluded that the further development of administrative and legal support for the state's information security should be based on the systematization of legal instruments, improvement of interdepartmental coordination and harmonization of national legislation with European standards, which will allow to effectively counteract modern information threats, while maintaining the democratic nature of public administration and the appropriate level of protection of human rights.

Keywords: state information security, mass media, national security, administrative and legal regulation, public administration, freedom of speech, disinformation, media security, digital media, proportionality of administrative intervention.

електронний журнал. 2024. № 2. С. 208-210. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2024/51.pdf (дата звернення: 07.01.2026)

4. Звоздецька О. Дезінформація як загроза національній безпеці Європейського Союзу: проблеми та підходи. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. Збірник наукових статей. 2021, № 43. С.30-39. URL: <https://mhpi.chnu.edu.ua/mhpi/article/view/212/207> (дата звернення: 07.01.2026)

5. Шустрова К.В. Адміністративно-правове регулювання діяльності засобів масової інформації в Україні. *Сучасні проблеми адміністративного права та процесу*. Харків, 2017. С. 170- 172. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/30_06_2017/pdf/59.pdf (дата звернення: 07.01.2026)

6. Krushelnytska HL, Batryn OV, Ryzhenko LM, Lytvyn NA, Dobrianska NV, Lyga AI. Information factors of media influence on the formation of state policy in the field of legal regulation of biomedical technologies.

GEORGIAN MEDICAL NEWS. No 7-8 (352-353) 2024. P. 123-129. URL: <https://www.geomednews.com/> (дата звернення: 07.01.2026)

7. Крупнова Л.В., Крупнова А.О., Горкава В.Ю. Окремі аспекти державного контролю за діяльністю засобів масової інформації у сфері захисту національних інтересів України. *Європейські перспективи*. 2025. № 1. С. 78-84. URL: https://ep.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/EP-2025-1/EP_2025_1_078.pdf (дата звернення: 07.01.2026)

8. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996. № 30. Ст. 141.

9. Про національну безпеку України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018. № 31. Ст. 241

10. Про медіа: Закон України від 13.12.2022 р. № 2849-IX. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2023. №№ 47-50. Ст. 120.